

AİLE EĞİTİMİNDE KADININ YERİ VE GİRİŞİMCİ KADINLARI ÖZENDİRMEDE VAKIFLARIN ROLÜ

Yrd.Doç.Dr.Halime YÜCEER
Yrd.Doç.Dr.Fatma ERAY
Öğr.Gör.Gülşen Erenler ÇAKAR

GİRİŞ:

Türkiye'de girişimciliğin ilk temelleri, aile içerisinde atılmaktadır. Aile, çocukların geleceğini temin etmeye ve yaşamlarına yön vermeye çalışmaktadır. Bu durum, çocuğun girişimci olması bakımından önemli bir etki yaratmaktadır.

Geleneksel aile yapısında babadan oğula geçen bir iş akışı vardır. Bu düşünce, kız çocuklarını hep ikinci plana itmiştir. Bu tip aile ortamında yetişen kadınlar, iş hayatında sadece kendi çabalarıyla veya tahsil hayatında almış oldukları eğitim ile belirli seviyelere ulaşabilmişlerdir.

Veriler incelendiğinde, Türkiye'deki girişimciler içerisinde kadın girişimcilerin oranının oldukça düşük olduğu görülür. Gerek özel sektör içerisinde ve gerekse kendi özel işlerini kurmada, girişimci kadınların finansman, örgütlenme, eğitim, fizibilite hazırlama vb. bir çok sorunları bulunmaktadır. Bu tür kadınlara rehberlik yapıldığında, kendilerinde var olan yetenekleri ortaya çıkarabildikleri görülmektedir. Çeşitli iş kollarında çalışan kadınların, iş konusunda çeşitli engellerle karşılaştıkları bilinmektedir. Bu nedenle, bazı yeteneklerin ortaya çıkartılmasında ve geliştirilmesinde kadın girişimcilere özendirme, geliştirme, teşvik, eğitim, kredi, örgütlenme, destek-hizmet konularında rehberlik edilmesi gerekmektedir.

Devlet bugüne kadar, iş yaşamında bulunan veya işe yeni atılan kadınlara yeterli destek vermemiştir. Son yıllarda alınan bazı kararlarla, düşük faizli, uzun vadeli kredilendirme uygun görülmüş, ancak bu yardımlar da sorunları ortadan kaldırmamıştır.

Girişimci kadınların gittikçe artan sorunlarına ciddi boyutlarda desteklerin verilmesi gerekmektedir. Çeşitli konularda karşılıklı veya karşılıksız yardımları olan vakıfların, girişimci kadınlar için de bazı destekler vermesi arzu edilmektedir.

Vakıflar girişimci kadınlara; iş kurma, işyeri açma, işi geliştirme, kurulacak işin geçerliliğini belirleme, kredi olanaklarını sağlama ve ödenmesinde çeşitli alternatifler getirme, iş olanakları arayan kadınlara eğitim, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verme vb. konularda destek olabilir.

1. AİLE EĞİTİMİNDE KADININ YERİ

Çağdaş toplumlarda aile, bir kadın ile bir erkeğin özgül iradeleriyle yaşamlarını birlikte sürdürmek üzere oluşturdukları, ekonomik işbirliği yaptıkları, çocuk edinip yetiştirdikleri bir birliktir.

Sosyo-kültürel realite, parçalar ve bütün arasındaki ilişkilerin tamamıdır. En küçük sosyal birim olan aile, bütünü ile; kadın, erkek, çocuk, genç, büyükanne, büyükbaba gibi üyelerden meydana gelir.

Toplumda sağlıklı ailelerin oluşması için, aile fertleri arasında statü ve rollerin dengeli bir şekilde dağılmış olması gerekir. Ailede kadın, erkek veya çocuk, tek başına bir bütün değildir. Ailede her şey eşit olarak, birlikte paylaşılmalıdır. Hiç bir konuda, sadece erkek veya kadının üstünlüğü benimsenemez.

Geleneksel Türk ailesinde, erkek ve kadının rolleri kesin olarak çizilmiştir. Erkek, ailenin geçimini sağlamakta, kadın ise evin yönetiminden, çocukların beslenmesi ve eğitiminden sorumludur. Çalışan erkek emeğinin

karşılığını maaş veya ücret olarak almasına karşın, kadın aile işletmesinde sosyal güvencesi olmaksızın, ücretsiz olarak çalışmaktadır. Bu tür bir aile ortamında yetişen çocuklar arasında, ister istemez kız-erkek ayrımı yapılmaktadır.

Yapılan araştırmalar, annelerin küçük yaşlardan itibaren erkek çocuklarına, kız çocuklarından daha fazla hak tanıdığını ve onları kızlara göre daha serbest yetiştirdiğini göstermektedir. Erkek çocukların olumsuz davranışları onaylanmakta, kız çocuklarının ise, davranışları kısıtlanmaktadır. Bu durumda, kız çocuklarının kişilik gelişimleri, erkek çocuklarına göre daha silik ve pasif olmaktadır. Kız çocuklarının ileriki yaşantılarında, girişimcilik konusunda erkeklere göre geri planda kalmalarına yol açan bu durum, ailedeki tutum farklılıklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Kadın olsun erkek olsun tüm bireylerin ilk eğitimlerini annelerinden aldıkları yadsınmaz bir gerçektir. İlk çocukluk döneminde başlayan temel eğitim, gençlik dönemine hatta bazen daha ileri yaşlara kadar devam etmektedir.

Bu nedenle kadınların ve özellikle annelerin bir yandan eğitici görevlerini diğer yandan ailesine, çevresine ve ülkesine karşı görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için iyi bir eğitim almaları gerekir. Bunun yanı sıra bazı hak ve olanaklara da sahip olmaları vazgeçilmez bir koşuldur. İyi eğitim görmüş kadın, topluma iyi eğitilmiş çocuklar yetiştirecektir.

Çocuğun, aile içinde almış olduğu eğitim ve görgü, onu yaşamı boyunca direkt olarak etkilemektedir. Eğitim ve görgünün yanı sıra çocuğun başarısını etkileyen diğer koşulları da ailede kazanılmış olması ve bu davranışların devam etmesi gerekmektedir.

Ailedeki eğitim, bireylerin her yönüyle gelişmelerinde, kültür sahibi olmalarında, içinde yaşadığı toplumun değerlerini koruyarak sürekliliğini sağlamada büyük önem taşır. Böylece, yeni nesillerin arzulanmış doğrultuda yetişmeleri ve yeni değerler geliştirebilmeleri sağlanmış olur.

Hızla değişen ve gelişen toplumlarda aile, toplumdaki değişmelerin bazılarında uyum gösterirken bazılarında da karşı çıkmak durumunda kalmaktadır. Ancak aile kurumu başlangıçta çıktığı bazı değişimlere zamanla uyum gösterebilmektedir. Bu durum, aile kurumunun oldukça esnek bir yapıya sahip olduğunun bir göstergesi sayılabilir. Bu esnek yapısı ile aile toplumunun kendisinden beklediği görevleri her şeye rağmen yerine getirmeye çaba harcamaktadır.

2. ÜLKEMİZDE KADININ EĞİTİMİNE TARİHSEL BİR BAKIŞ

Tanzimat öncesinde eğitim kurumları, Sıbyan ve Enderun mektepleriyle medreselerden ibaretti. Türk kadını sadece sıbyan mekteplerinden faydalanabiliyordu. Kendisine daha fazla eğitim imkânı tanınmıyor, daha doğrusu böyle bir ihtiyaç da duyulmuyordu.

Sadece yönetici veya ülema zümresinden kişilerin kızları, ailesinin desteği ile evlerinde özel ders alabiliyordu.

Tanzimatla birlikte Batı'nın her alanda görülen etkileri, Türk kadını açısından da bazı yenilikler getirmiştir. Meselâ Fransa'nın Duruy Kanunu (1867)'nden etkilenerek hazırlanan "1869 Maarif-i Umûmiye Nizamnâmesi" ile kızlar için öğretmen okulu açılması ve rüştiyelerin sayısının artırılması kararlaştırılmıştır.

Kısaca Tanzimat dönemi, Türk kadınına devlet eliyle meslekî kültürel açıdan eğitim kapılarının açıldığı bir dönem olmuştur.

Ülkemizde ilk öğretim mecburiyeti, 1876 yılında uygulamaya konulan Kanun-ı Esası ile getirilmiştir. Bu hususun, Avrupa ülkelerinin anayasalarında da aynı yıllarda yer almış olması, dikkat çekicidir. Bu mecburiyetin konması ile kız ve erkek çocuklar için eşit eğitim, hukuken mümkün hâle getirilmiştir.

Kızlara orta öğrenim görme imkânı, yine ilk kez Tanzimat döneminde sağlanmıştır. Tanzimat döneminde kadına ilk kez ilköğretimin üzerinde bir eğitim imkânı sağlanmıştır. Kızlar için Rüştiye ve Darülmuallimat açılmıştır. Özellikle Darülmuallimat'ın açılması, Türk kadınının çalışma hayatına resmen girmesi sonucunu da doğurmuştur. Bu okuldan mezun olan kadınlarımız öğretmen olarak görev almışlardır.

Meşrutiyet dönemi, Tanzimat'ın kadınlara verdiği imkânları daha da geliştirdi. Kızlara yüksek öğretimin kapıları bu dönemde açıldı. Bunun yanı sıra sosyal ve siyasal gelişmeler, Türk kadınının çalışma hayatına girmesine zemin hazırlamıştır.

I. Dünya Savaşı'nda erkeklerin askere alınması sonucunda, memur ve işçi kadrolarında meydana gelen boşluk, kadınlar tarafından doldurulmaya başlanmıştır. Savaş şartlarının zorlamasından doğan bu durum, kadınlara çalışma hayatında deneyim kazanma imkânı sağlamıştır. Bu dönemde bazı derneklerin de katkısıyla çok sayıda kadına iş imkânı sağlanmıştır.

23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla yeni bir süreç başlamıştır. Türk milletinin yeniden varolma mücadelesine başladığı bu süreç, kısa sürede meyvelerini vermeye başladı. Büyük

Atatürk'ün önderliğinde başlatılan Kurtuluş Savaşı, büyük zorluklarına rağmen, Türk milletinin azmi ve kararlılığı ile beklenmeyen bir başarı ile sona ermiştir.

29 Ekim 1923 tarihinde ilân edilen Cumhuriyet, aynı zamanda son Türk devletinin doğuşunu da müjdeliyordu. Atatürk sadece savaş kazanmanın Türk milletinin yücelmesine yetmeyeceğini çok iyi biliyordu. Bu nedenledir ki birbiri ardınca inkılapları gerçekleştirmeye başladı. Türk milletini ümmet toplumu olmaktan kurtararak modern dünyanın seçkin bir üyesi yapmak için uygulamaya koyduğu inkılaplardan Türk kadını da kendine düşen payı aldı.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden sonra kadınların eğitim imkânlarından daha fazla yararlanmaları mümkün olmuştur. Yeni Türk harflerinin kabulü ile daha çok sayıda insanımız okuma-yazma öğrenmiş, bundan kadınlarımız da hak ettikleri payı almışlardır.

1926 yılında Medenî Kanun'un kabulü ile kadınlarımıza yeni bazı haklar verilmiştir. Evlenmede, boşanmada, miras haklarında, velâyet hakkında ve tanıklıkta kadın ile erkek arasında tam bir eşitlik sağlanmıştır.

1934 yılı, Türk tarihinde yeni bir devrenin başlangıcı olmuştur. Artık Türk kadını kendini idare edecek kişileri seçebilecek ve en önemlisi kendisi de seçilebilecektir. Seçme ve seçilme haklarında kadınlarımıza sağlanan eşitlik, kadınların toplumda lâyık oldukları yeri kazanmalarında önemli bir adım olmuştur.

Cumhuriyetle birlikte kadına sağlanan hakların doğal sonucu olarak, her alanda kadınla erkek omuz omuza vermiş, çağdaş ve modern Türk devletinin kurulmasına katkıda bulunmuştur. Böylece çalışma hayatında da eşitlik ilkesi benimsenmiştir.

Türk kadını, kendine sağlanan bu haklardan yararlanarak, annelikten öğretmenliğe, hâkimlikten milletvekiliğine kadar toplumun bütün kademelerinde erkeklerle eşit şartlarda başarıyla görev yapmakta, toplumun maddî ve manevî gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

3. AİLE YAPISININ GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Aile yapısını ve ailenin çocuklar üzerindeki etkisini, sosyal ve ekonomik süreçler belirlemektedir. Üzerinde en fazla durulan konu, kaynakların aile tarafından nasıl üretildiği ve kullanıldığı, bunun ne gibi güçlükler yarattığıdır.

Aile, çocuğun geleceğini temin etmeye ve yaşamına yön vermeye, çocuğun iş ortamında atak, başarılı ve üretken faaliyetler göstermesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu da çocuğun ileriki yıllarda, iş yaşamında girişimci olması bakımından olumlu etkiler yaratmaktadır.

Aile içinde çocuğun almış olduğu eğitim ve görgü, onu yaşam boyunca direkt olarak etkilemektedir.

Geleneksel Türk aile yapısında, çocuğu aileye bağımlı kılan sevgi yanında baskı da hissedilmektedir. Bu durum, çocuğun kişilik gelişimini etkilemekte, yaratıcılık ve girişimcilik konusunda, aile bağımlılığı ve baskı nedeniyle onu daha pasif yapmaktadır. Çocuklar üzerindeki bu baskıların hissettirilmeden azaltılması yararlıdır. Çocuklara kişilik kazandıracak, onları girişimci yapacak bir eğitim sistemi ile daha sağlıklı toplum ve daha başarılı bireyler yetiştirilmesi, hem aile fertleri hem de toplum açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmeler de aile yaşamını yakından ilgilendirmektedir. Ailenin gelişen teknolojiye ilgisi, çocuğun gelişmesine de etkili olacağı gibi, düşünme, başarıya istek ve becerisinde de gelişme sağlayacaktır. Aile içinde alınan kararlarda çocuğun fikrinin alınması, kişilik gelişimi bakımından fayda sağlamaktadır.

Girişimcilik, mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanılması amacını içermektedir. Bu ve benzeri amaçlar, çocukta girişimci güdü ile birleşince ortaya "başarma" azmi çıkmaktadır. Bu azmin köruklenmesinde en önemli etkenlerden biri ailedir. Öyle ki, aile çocuğu sürekli olarak şekillendirmeye çalışmaktadır. Bunun esas hedefi, çocuğun ailenin istediği gibi şekillendirilmesidir. Bu hedef, aileden alınan destek ve teknoloji ile birleştiğinde, istenen doğrultuda gelişmeler olabilmektedir.

Hangi sosyal sınıftan olursa olsun, kadınlar, geleneksel olarak en temel "işletme" olan evin idaresini üstlenen ve çoğu durumda kendi olanakları ile ailenin günden güne gelişmesini sağlayan bütün yeniliklerin yaratıcısıdır. Bu durum, kadının en doğal görevlerinden biri sayılır. Hiçbir maddî karşılığı ve güvencesi olmayan bu kadınlar, bu nedenle toplum içinde girişimci olarak görülmez.

4. KADINI GİŞİMCİLİĞE ÖZENDİRME VE DESTEKLEME

a) Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi:

Türkiye'de girişimciliğin başlangıcı kesin olmamakla birlikte Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar inmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ekonomik girişimciler; sanayi devriminden sonra Batıyla sıkı ilişkileri olan Yahudi, Rum veya İtalyan asıllı Türk vatandaşları idi. Bunlar; bankerler, ithalâtçılar ve ge-

nellikle tüccarlardır. Bu dönemde bir başka girişimcilik tipi, Osmanlı paşa aileleri tarafından askerî amaçlarla yapılan sanayi işleridir. Bu işler, genellikle yabancı uzmanlar aracılığı ile yürütülmüştür.

Bu durum, sonraki yıllarda insan yeteneği ve imkânları ile Cumhuriyet dönemine kadar devam etti.

Cumhuriyet döneminde ülke Kurtuluş Savaşıyla siyasal bağımsızlığını kazanınca ekonomik bağımsızlığı kazanmak için bir ulusal girişimciler grubu yaratma çabasına girişilmiştir. İzmir İktisat Kongresi'nin aldığı kararlar da bu temel ideolojiyi destekler nitelikte olmuştur.

Girişimcilik ortamını yaratma çabaları 1970'li yıllarda yaygınlık kazanarak insanların almış olduğu eğitim, yurtdışı ve yurtiçi insan ilişkileri, teknolojik gelişmeler gibi faktörlerin etkisiyle bugünkü seviyeye ulaşmıştır.

b) Girişimcilerin Nitelikleri:

Girişimci, potansiyel işgücü kaynaklarını kullanarak; mal ve hizmet üretiminde, nitelik yönünden bir artış sağlayan insandır. Girişimciyi diğer insanlardan ayıran temel özellikler; kaynaklar hakkında öngöründe bulunmak, iş planlamak, insanlar ile çalışmalar yaparak, onları bir organizasyon içinde bulunmaya razı etmek, girdiler sağlamak, organizasyon içinde girdileri işleyerek tekrar tüketicilerin kullanıma sunma becerisini, üstelik kârlılık sağlayarak göstermektir. Girişimci herşeyden önce bir insandır. Bu nedenle girişimciler, yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın ürünüdür.

Toplumsal anlamda girişimcilik, piyasa ekonomisi içinde, doğrudan doğruya pazara yönelik ve nakite dönüşebilen faaliyetleri içermektedir. Domestik (eve ait) alandaki girişimcilikten, pazardaki girişimciliğe yönelme konusunda kadınlar bazı engeller ve sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu engeller, kadınların toplumsal kimlik ve yükümlüklerinden kaynaklanabildiği gibi bilgi-beceri, eğitim, organize edememe, yasal engeller, finansman temini, resmi kuruluşlarla ilişkiler gibi sorunlar da olabilmektedir. Bu sorunların yanı sıra, yeni işe atılan kadınlar ile küçük ve orta büyüklükteki işletme sahiplerinin karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmak gerekmektedir.

Daha basit ve kolay işlemler geliştirerek kadını girişimciliğe özendirme çalışmaları desteklenmelidir.

Kadın girişimcilerin bir bölümü, üretim konusunda oldukça yetenekli ve tecrübe sahibi olmalarına rağmen; finansman, eğitim, hammadde temini, pazarlama, fizibilite, örgütlenme gibi teknik ve ekonomik konularda zorluk ve sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin özelliği, aynı zamanda girişimci konumunda olan işletme sahibi ile işletmenin özdeşleşmiş olmasıdır. Girişimci yeni bir işletme kurarken büyük rizikolara girmektedir. Bu kişi veya kişiler varını yoğunu işletmeye bağlamakta, sadece kendisinin değil, ailesinin de geleceğini risk altına sokmaktadır.

Kadın girişimciler gerek toplumsal ilişkiler bakımından gerekse kaynak temini açısından büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu açıdan, cinsiyet ayrımı nedeniyle, küçük ve orta girişimci kadınların desteklenmesi büyük önem taşır.

Küçük ve orta ölçekli girişimci kadınları destekleme yönündeki programlar; kaynak temini, teknik, eğitim, bilinçlenme ve örgütlenme konularına ilişkin çeşitli düzenlemeleri gerektirir.

Bir girişimci için uzun vadede önemli olan, yarattığı eserin sürekli büyüyerek devamlılığını sürdürebilmesidir.

İşletmenin sürekliliğinin sağlanması, büyük ölçüde girişimcilik kültürü ile ilgilidir. Girişimcilik kültürü ise doğrudan işletmecilik ve ekonomi ile ilgili konuların yanında çocuk yetiştirmekten eş seçimine, oğullara gelin, kızlara damat bulmaktan, miras hukukuna kadar uzanan, çok değişik konuları kapsamaktadır.

Bir girişimci işe başlamadan önce şu sorulara cevap arayarak, bilinçli bir şekilde işe atılmalıdır:

- İşin kârlılık durumu nedir?
- İşe başlamadan önce ne kadar para (finansman) gereklidir?
- Bu miktar en doğru şekilde nasıl hesaplanır?
- İşletme ne zaman kâra geçebilir?
- Gerekli finansman hangi kaynaklardan sağlanabilir?
- Yapılacak işin çevre için önemi ve geçerliliği nedir?

İşletmelerin başarısında veya başarısızlığında en önemli rolü kişiler oynamaktadır. Diğer faaliyet kollarında olduğu gibi, iş hayatında da başarısızlık insanın kendisinden kaynaklandığı gibi çevreden gelen birtakım faktörler ve engellerden de kaynaklanmaktadır.

Kadın girişimci başarı göstermek için;

- Zorluklara kolaylıkla karşı koyabilmeli, davranış ve kararlarında tutarlı olmalı,
- İşinin gerektirdiği teknik ve sosyal yeteneğe sahip olmalı,
- İşletme konusunda eğitim almış veya bu konuda kendisini yetiştirmiş olmalıdır.

Kadın girişimcilerin işletmedeki başarısı, büyük bir sabırla ve temkinli bir şekilde ilerlemelerine bağlıdır.

c) Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşması:

Türkiye'de kadın girişimciliği kapsamlı olarak ilk kez, 1992 yılı Ekim ayında İstanbul'da yapılan bir sempozyumla toplumun ve özellikle de kadınların gündemine geldi. Bundan önce kadın girişimciliği, ev kadınlarının aile bütçesine katkı için evlerinde yaptıkları gelir getirici işlerden, büyük işletmelerin yöneticiliğine kadar bir dizi faaliyeti anlatmak için kullanılan bir kavramdı.

Bilgi Merkezi Vakfı ve Hollanda Başkonsolosluğu ile birlikte düzenlenen, "Kadınların Ekonomik Bağımsızlığı İçin Geleneksel Olmayan İş Kollarının Desteklenmesi" konulu sempozyumda kadın girişimciliği teorik olarak tartışmaya başlandı.

Sempozyumda Türkiye'de işgücü piyasasının, kadınlar aleyhine işleyen bir piyasa olduğu, istihdamda erkeklere öncelik verildiği, kadınların işsizliğinin ancak girişimciliğin yaygınlaşmasıyla giderilebileceği savunuldu.

Aynı yılın Kasım ayında, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ile Friedrich Naumann Vakfı'nın düzenlediği "Türkiye'de Kadın Girişimciliği Semineri" yapıldı. Seminerde, küçük ve büyük işletmelerin durumu incelenerek ihracat olanakları ve sorunları üzerinde duruldu. Seminerin sonunda getirilen öneriler arasında; kredilerin kullanımında kadın girişimciler için kota ayrılması, vergi teşvik mevzuatının kadınları destekleyecek biçimde düzenlenmesi ve girişimcilik konusunda ilgili kuruluşlarla ortak politika geliştirilip bunların en kısa sürede uygulamaya konulması vurgulanmıştır.

Bu seminerlerin sonucunda, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu bünyesinde bir "Kadın Girişimciliği Bölümü" kurulması olumlu bir gelişme oldu.

Ankara'da 5 Aralık 1992'de Çankaya Soroptimistler Kulübü, küçük iş yeri sahibi kadınların tanıklıkları ile gerçekleştirilen bir panel düzenledi. Bu panelin özelliği, çeşitli iş alanlarından gelen konuşmacı kadınlar, bağımsız iş yeri olan kadınların iş ortamındaki zorluklarını, sorunlarını ve iyi yönlerini tartıştılar.

Bu konuda en yakın gelişme ise Bakanlar Kurulu'nun 29 Ocak 1993 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan teşvik karnamesi kapsamında, kadın girişimciliğinin de yer alması olmuştur.

Kadın girişimciler, aile bütçesine katkı için evde gelir getirici işler yapmalarının dışında, ev ortamından uzakta iş yerlerinde çalışmaları, kadının yapmış olduğu işin, niteliği ve tanınması yapılamamaktadır. Bu durum, kadının yapmış olduğu işlerde, onu belirsiz kılmaktadır.

Girişimcilik her ne pahasına olursa olsun, para kazanmak demek değildir. Tam tersine girişimciliğin, ekonomik değerlerin yaratılmasında en önemli üretim faktörü olduğu kabul edilmelidir.

Son yıllarda yurdumuzda bu alanda olumlu gelişmeler gözlenmektedir. Gençler arasında girişimcilik ve iş sahipliği, bir meslek olarak tercih sıralamasında en üst sırada yer almakta veya yukarılara doğru hızla tırmanmaktadır. Nüfusumuzun % 50'si kadın olmasına karşın, kadınlarımızın ancak % 1,4'ü girişimcidir. Bu nedenle yurdumuzda kadın girişimci sayısının artması gerekmektedir. Girişimci ruhu olan her kadın, kendi işini kurma arzusundadır. Bu durumda girişimci kadınları engellemek yerine özendirmek gerekir.

Kadınların girişimciliğe özendirilmesi veya girişimci ruhu olan kadınların desteklenmesi konusunda, devletimiz üzerine düşen düzenleme çalışmalarına bir an önce başlamalıdır.

2000'li yılların Türkiye'sinin, ekonomik ve siyasal açıdan dünya konjonktüründeki yerini alabilmesi, kadın girişimcilerin desteklenmesi ile yakından ilgilidir.

5. GİRİŞİMCİ KADINLARIN SORUNLARI

Kadınların iş yaşamındaki fonksiyonlarının genel olarak artış eğiliminde olmasına rağmen, tüm dünyada olduğu gibi, halen Türkiye'de de kadınların iş sahibi olmalarını engelleyen pek çok sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların başında, sosyo-kültürel yapı ile ekonomik ve bazı yasal düzenlemelerin yapılmamış olması gelmektedir.

Birçok gelişmiş veya gelişmekte olan ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de çalışan kadınlar, erkeklere göre daha fazla sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu durum da kadının iş gücüne katılımını engellemektedir.

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları önemli sorunları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

-Öncelikle aile ortamında yetiştirilen kız ve erkek çocuklar arasında ayırım yapılmadan eşit eğitim ve yaşam hakkı verilmemesi,

- Evde çocuk bakımı, ev işleri ve diğer sosyal işlerde erkeklerin kadınlara destek olmayışları ve bazı engeller getirmeleri,
 - Gerek aile çevresinde, gerekse toplumsal çevrede girişimci kadınlara gereken desteğin verilmeyişi,
 - Yapılan işin sürekliliğini sağlamada bilgi-beceri eksikliğinden kaynaklanan sorunlar,
 - Bazı kadın girişimcilerin en büyük sorunlarından biri de eve bağlı olarak çalıştıkları, ev ortamından uzaklaşamamaları,
 - Eğitim ve iş tecrübesinin yetersizliği,
 - Finansman bulmadaki sorunlar,
 - Banka faiz oranlarının yüksek oluşu,
 - Sunulan hizmet ve ürünlerin maliyet hesabı, iç ve dış pazarlamadaki sorunlar,
 - Kredi almada ve iş kurmada karşılaşılan bürokratik engeller,
 - Bazı bankaların verdiği kredilerden daha çok erkek girişimcilerin yararlanması, bu kredilerden yararlanabilen kadın girişimci sayısının çok az olması,
- gibi sayabileceğimiz pek çok sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimciliğin ilk temelleri ailede atılmaktadır. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi annelerin çocuk eğitimindeki önemleri büyüktür. Bu nedenle kadınların ve özellikle annelerin bir yandan eğiticilik görevlerini, diğer yandan ailenin çevresine ve ülkesine karşı görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için iyi bir eğitim almaları gerekir. Bunun yanı sıra bazı hak ve olanaklara sahip olmaları, vazgeçilmez bir koşuldur.

Ailedeki eğitim, bireylerin her yönüyle gelişmelerinde, kültür sahibi olmalarında, içinde yaşadığı toplumun değerlerini koruyarak sürekliliğini sağlamada büyük önem taşımaktadır.

Ailede kadın, erkek veya çocuk tek başına bir bütün değildir. Ailede her şey eşit olarak birlikte paylaşılmalıdır. Sadece kadın veya erkeğin üstünlüğü benimsenemez.

Geleneksel Türk aile yapısında çocuğun aileye aşırı bağımlılığı ve sevgi yanında ailenin baskısı çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren almış olduğu eğitim, onun girişimci olmasını etkilemektedir.

Ailelerin çocuk eğitiminde izledikleri geleneksel tutum, kız çocuklarını daha fazla etkilemekte, onları erkek çocuklara oranla daha pasif hâle getirmektedir. Böylece kadınlarımızın girişimci yanları kaybolmakta, ileriki yıllarda kendilerinden beklenen performansı gösterememektedirler.

Ülkemizde kadın girişimciler, aileden gelen olumsuz bazı faktörlerin yanı sıra pek çok engelleme ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu engeller; eğitim, finansman bulma zorluğu, maliyet hesapları ve pazarlamadaki zorluklar, çeşitli çevre baskıları, yapılacak iş türünün belirlenme zorluğu ve benzerleridir.

Yurdumuzda kadın girişimci sayısının artırılması pek çok yararlar sağlayacaktır. Böylece kadınlar, ekonomiye katkı yönünden sadece erkeklere özgü gibi görülen bir alanda başarılarını kanıtlamış olacaklardır.

Girişimcilik, ekonomik değerlerin yaratılmasında en önemli üretim faktörüdür. Yoksa her ne pahasına olursa olsun para kazanmak anlamına gelmemelidir.

Kadınların girişimciliğini teşvik etmek için hükümetlerce gerekli zemin oluşturulmalıdır. Girişimciliği engelleyen koşullar ortadan kaldırılmalıdır.

2000'li yıllara beş kala ülkemizin uygar dünyada hak ettiği yeri alabilmesi için kadın girişimci sayısının artırılması gerekmektedir.

Kadın girişimciliğinin sorunlarını ortadan kaldırmak ve kadın girişimci sayısını artırmada vakıfların ne gibi destekleri olabilir? Bu konuda bazı önerilerimiz olacaktır:

-Öncelikle kadın girişimcileri destekleme ve koruma açısından bir vakıf biriminin kurulması yararlı olacaktır.

-Vakıfların, kendi işini kurmak isteyen kadın girişimcilere teşvik ve destek vermek amacıyla; Ticaret ve Sanayi Odaları, çeşitli Bakanlıklar ile bazı kadın kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamada yardımcı olması yarar sağlayacaktır. Bunun örnekleri gelişmiş bazı Avrupa ülkelerinde de görülmektedir.

-Kadın sorunları ile ilgili olarak kurulmuş çeşitli vakıflar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak büyük önem taşımaktadır.

-Kadın girişimciliği konusunda ülkemizin çeşitli kurum ve kuruluşlarına görev düşmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

-Kadın girişimcilerin sorunlarının başında gelen, eğitim-organize ve finansal konulardaki eksikliklerini gidermek için seminer ve kurslar düzenlenmelidir.

-Finansal konularla, pazarlama ve maliyet hesabı konularında, kadın girişimcilere destek olunmaktadır. Finans kurumları ile işbirliği yapılarak kaynak sağlama konusunda garanti verilmelidir.

-Kredi temininde ve iş kurmada kadın girişimcilerin karşılaştıkları bürokratik engeller azaltılarak, işlemler hızlandırılmalıdır.

-Çeşitli üniversitelerle işbirliği yapılarak; eğitim-öğretim, planlama, program organize ve araştırma konularında işbirliği sağlanmalı, kadın girişimciler desteklenmelidir.

-Hükümet programında da yer verilen risk sermayesinden, öncelikle kadın girişimcilerin yararlandırılması yararlı olacaktır.

-Girişimci kadınları destekleme ve örgütlemeye vakıflarla işbirliği yapılarak risk sermayesi yatırım fonlarından yararlanma olanakları yaratılmalıdır.

-Girişimci kadınlara ihtiyaç duydukları hizmetlerin ulaştırılabilmesi için çeşitli iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. **ARAT N.**, "Türkiye'de Kadın Girişimcilik", Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü, TES-AR Yayın No: 7, Ankara, 1993.

2. **ÇELEBİ N.**, "Kadın Girişimciliğini Özendirme ve Destekleme Konusunda Politikalar", Kadını Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s. 35-37.

3. **ÇELEBİ N.**, Belma Tokuroğlu, Aylin Baren, "Bağımsız İşyeri Sahibi Kadınların Aile ve İş İlişkileri" T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara, 1993.

4. **ÇİTÇİ O.**, "Kadın Sorunu ve Türkiye'de Kamu Görevlisi Kadınlar", Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 200, Ankara, 1982.

5. **ECEVİT Y.**, "Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi", Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s.15-22.

6. **ERTÜRK Y.**, "Girişimcilikte Örgütlü Dayanışma Yaklaşımı, Hindistan'dan Bir Örnek", Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s. 43.

7. **KINAY UĞUR H.**, "Halk Bankası Tarafından Küçük İşletmelere Sağlanan Krediler ve Diğer Destekler", Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s. 90.

8. **KURNAZ Ş.**, "Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını", T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1991, s. 4-5-6.

9. **MÜFTÜOĞLU T.**, "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler", A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1989, s. 178-181-182.

10. **SAYIN O.**, "Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi", Aile Yazıları 4, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1991, s. 546.

11. **TEZCAN M.**, "Çocuk Eğitiminde Ailenin Rolüne Sosyolojik Bir Bakış", Aile Yazıları 1, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara 1991, s. 271-274.

12. **TAŞKIRAN T.**, "Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları" Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Yayın 5, Ankara, 1973.

13. **YALKIN S.**, "Türkiye'de Esnaf-Sanatkar ve Küçük İşletmeler Kesimi ve Örgütlenmesi", Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s. 112-113.

14. **1987**, "Türkiye'de Girişimcilik ile İlgili Sorunlar ve Çözümler", Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Yayın No: TÜSİAD-T/87-10.103.

15. **1990**, I. Aile Şurası Kararları, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.

16. **1994**, "I. Uluslararası Aile Yılı Dolayısıyla Türkiye'de Aile ve Eğitimi", Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyon Raporları, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara, s. 303-304-305.

TARTIŞMA

Oturum Başkanı- Sayın Halime Yüceer'e çok teşekkür ediyorum.

Girişimci, yani eski deyimıyla müteşebbis kadınlardan bahsetti, tarihî gelişimini verdi. Burada, ailede kız ve erkek farkının olmasından dolayı, kadınların girişimde biraz geç kaldığını vurguladı ve vakıfların ne yapabileceği üzerinde birtakım öneriler getirdi. Kendilerine tekrar teşekkür ediyorum.

Kâmil ŞAHİN- Tanzimattan sonra kadınlar sadece sıbyan mekteplerinde yetiştirildiler gibi bir husus ifade edildi. Ben, müsaade ederlerse bunu, Selçuklulardan da daha evveline, Danişmentli dönemine götürmek istiyorum. Çünkü, birkaç seneden beri, Danişmentli medreseleri ve tarihi üzerine çalışıyorum. Danişmentliler, Niksar'da medrese kuruyorlar, bir taraftan Bizansla savaş halindedir. Onun hemen yanbaşında, biliyorsunuz, Yağbasan Medreselerini Tokat'ta kuruyorlar. Onun yanında, bir koyun 25 dirhem ederken, 30 dirhemden fazla bir maaşla, Danişment Gazi Zile'de, Daun'lu Medrese denilen medresede ders veriyor. Bunlar da bir tarafa.

O dönemde yazılmış, "**Uyunül Emba Fi Tabakatil Etibba**" isimli üç ciltlik Arapça esere baktığımız zaman, burada birçok kadınlar yetişmiştir. Kadınların da gene, ilim sahibi oldukları, daha sonra Osmanlı dönemine ait **Meşahirünnisa, Tabakatünnisa** gibi birçok eserlere baktığımız zaman, birçok kadınlar yetişmiştir. Bunlar, sadece ve sadece İslam sıbyan mekteplerinde değil, bunun üzerinde ders okumuşlardır. Buna örnek olarak, Ebussuud Efendinin soyundan gelen bir hanımefendi, geniş bir bilgiye sahip, İskilip gibi küçük bir vilayetin, bir kazanın bir yerinde sıbyan mektebinde ve diğer okullarda, hanımları yetiştirmek için medrese kurmuştur. Bunların da gözden uzak tutulmaması için, böyle bir ekte bulunmak istedim.

Bir de, sabahleyin Prof. Sayın Ataman Hocamız bir şey söylediler sakatlarla ilgili okullar konusunda. Ben de bir ilavede bulunmak istiyordum, zaman çok daraldığı için vazgeçmiştim. Onu Hocamız mutlaka ilave etmemizi söylediği için, müsaadenizle onu da ilave etmek istiyorum. 1850'li yıllardan sonra -ki, bu Adana Valiliği tarafından Uluslararası Karacaoğlan Sempozyumunda basıldı- İstanbul'da Ayasofya Camiinin yanında bir sağır ve dilsizler okulu açılmıştır. Bu, sağır ve dilsizler okulunun sınıf mevcudu 21 kişidir. Zaten Osmanlı döneminde, genellikle 21 kişi geçer. Birisi müstahdemdir, 20 kişiden fazla talebe almazlar bir sınıfa, eğitim verimliliğinin geliştirilmesi için olacak herhalde.

Bir de, Ebussuud Efendi, gene, İskilip'te, Selçuklu döneminde ismi Bağözü olan daha sonra da Şehr-i İmat diye geçen, şimdi de münkariz olmuş olan bir yerde vakıf kurar. Burada bir mektep yaptırır. Bu mektepte de, aşağı yukarı 1579 senesindeki vakfiyesinde, *buradaki çocuklara senede şu kadar para verilecek, senede elbise verilecek, sakat çocuklara şu kadar dirhem para verilecek* şeklinde, bunların hepsini tahsis etmiştir. Bunları da hatırlatmayı bir görev olarak biliyoruz.